Two-pager EMN Nederland

Alternatieven voor het aanbieden van huisvesting aan asielaanvragers

De two-pagers van EMN Nederland analyseren de resultaten van EMN-onderzoeken vanuit Nederlands perspectief. Wat zijn de belangrijkste overeenkomsten en verschillen tussen het Nederlandse beleid en het beleid van andere landen?

Deelnemende landen
Oostenrijk (AT), België (BE), Bulgarije (BG), Cyprus (CY), Tsjechië (CZ), Duitsland (DE), Estland (EE), Spanje (ES), Finland (FI), Frankrijk (FR), Kroatië (HR), Hongarije (HU), Ierland (IE), Italië (IT), Litouwen (LT), Luxemburg (LU), Letland (LV), Nederland (NL), Polen (PL), Zweden (SE), Slowakije (SK), Slovenië (SI); Norway (NO); Servië (RS)

Two-pager bij EMN-onderzoek
'Alternatives to providing housing in kind for applicants for international protection', mei 2026

Onderzoeksvraag
Welke landen bieden alternatieven aan voor het huisvesten van asielaanvragers door de staat? Onder welke omstandigheden bieden ze deze alternatieven aan en hoe faciliteren landen voorzieningen zoals gezondheidszorg en juridische ondersteuning? Het onderzoek gaat niet in op de alternatieven voor de huisvesting van ontheemden uit Oekraïne.

1. ALTERNATIEVE REGELINGEN IN EUROPESE LANDEN

Vijf EU-lidstaten[1] verstrekken financiële toelagen als alternatief voor het aanbieden van opvang. Duitsland heeft geen nationaal beleid voor het aanbieden van alternatieven. In Duitsland bepalen de deelstaten en lokale autoriteiten zelf of ze zulke maatregelen toepassen. In Oostenrijk en Polen is de alternatieve regeling een vast onderdeel van het opvangsysteem. Beide landen geven asielaanvragers de keuze of ze in de centrale opvang willen verblijven of een financiële toelage willen ontvangen om zelf huisvesting te regelen. In Frankrijk en in Cyprus is het bieden van financiële toelagen een noodmaatregel. Het wordt alleen ingezet als het opvangsysteem onder uitzonderlijke druk staat.
In Ierland was de toelage eerst ook alleen een noodmaatregel. Inmiddels is het een vaste regeling voor asielaanvragers aan wie de opvang is ontzegd, bijvoorbeeld in verband met het gebruik van geweld.

ALTERNATIEVE REGELINGEN

Financiële toelagen of vouchers aangeboden door de staat (of aangewezen autoriteiten) waarmee asielzoekers zelf huisvesting kunnen betalen als alternatief voor het aanbieden van fysieke opvang.

In de meeste landen[2] is de financiële bijlage een landelijk vastgestelde vergoeding, maar in Oostenrijk en Duitsland bepalen de lokale autoriteiten de hoogte van de toelagen. Oostenrijk hanteert wel landelijk bepaalde maximumvergoedingen.

2. CRITERIA VOOR ALTERNATIEVE REGELINGEN

De criteria voor het ontvangen van een financiële toelage verschillen sterk in de lidstaten. In Cyprus komt een asielaanvrager in aanmerking voor een toelage als er geen fysieke opvang beschikbaar is. Verder zijn er geen vereisten. Frankrijk hanteert ook de voorwaarden dat er geen fysieke opvang beschikbaar is en neemt daarnaast de kwetsbaarheid van de aanvrager mee in de beoordeling. Ook Ierland houdt rekening met de kwetsbaarheid van de aanvrager. Dat gebeurt zowel wanneer de regeling als noodmaatregel wordt ingezet, als bij asielaanvragers aan wie de opvang is ontzegd. Oostenrijk neemt daarentegen alleen de financiële situatie van de aanvrager mee in de beoordeling.

Duitsland doet een bredere toetsing op basis van individuele behoeften. Polen heeft de meest uitgebreide voorwaarden, waaronder organisatorische noodzaak, veiligheidsoverwegingen en het bij elkaar houden van familieleden. In Polen en Duitsland kunnen ook aanvragers met speciale behoeften, zoals alleenstaande ouders, mensen met een beperking en

1 AT, CY, FR, IE, PL
2 CY, FR, IE, PL

kwetsbare individuen in aanmerking komen voor de alternatieve regelingen. In de meeste landen zijn alleenstaande minderjarige vluchtelingen expliciet uitgesloten.

3. BASISVOORZIENINGEN EN ESSENTIËLE DIENSTEN

De 6 EU-lidstaten die financiële toelagen aanbieden, zorgen ervoor dat aanvragers toegang blijven houden tot basisvoorzieningen en andere essentiële dienstverleningen, zoals juridische ondersteuning, psychologische hulp en gezondheidszorg. De meeste van deze landen bieden dit aan via de reguliere publieke instellingen.[3] Frankrijk zorgt voor dezelfde voorzieningen als in de opvangcentra, ongeacht waar de aanvrager verblijft. Oostenrijk focust op onafhankelijkheid en zelfredzaamheid van asielaanvragers die buiten de opvangcentra verblijven, al behouden ze dezelfde rechten als degenen die wel in de centra verblijven. Dit komt erop neer dat van aanvragers verwacht wordt dat ze op eigen gelegenheid gebruik maken van eventuele zorg of ondersteuning. Alleen Polen heeft specifieke systemen opgezet om deze diensten aan te kunnen bieden aan aanvragers die buiten de opvangcentra verblijven. Ierland houdt in het beoordelingsproces rekening met de toegang tot basisvoorzieningen. Ierland biedt bijvoorbeeld altijd opvang aan aanvragers met ernstige gezondheidsklachten.

4. MONITOREN VAN ASIELAANVRAGERS MET FINANCIËLE TOELAGE

Het monitoren van asielaanvragers die gebruikmaken van een financiële toelage in plaats van in aangeboden opvang, verschilt per lidstaat. Oostenrijk, Frankrijk en Polen hebben monitoringssystemen, onder andere om te beoordelen of aanvragers nog steeds voldoen aan de voorwaarden voor de financiële toelage. Oostenrijk en Frankrijk maken gebruik van een datasysteem. Polen voert controles uit, zoals huisbezoeken. Cyprus en Ierland verwachten dat asielaanvragers zelf hun gegevens bijhouden. Op basis daarvan beoordelen deze landen of ze nog steeds voldoen aan de voorwaarden. Lokale autoriteiten in Duitsland zijn verplicht om de financiële omstandigheden van asielaanvragers bij te houden.

NEDERLANDS BELEID

Nederland biedt geen alternatieve regelingen aan asielzoekers om eigen huisvesting te bekostigen. In Nederland melden asielaanvragers zich bij het aanmeldcentrum in Ter Apel.[4] [5] Daarna worden asielaanvragers opgevangen in een asielzoekerscentrum (azc) van het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA). Het COA biedt bewoners, nadat ze zich in Ter Apel hebben gemeld, wel de mogelijkheid om buiten de opvang te verblijven, door verschillende alternatieve opvangvormen. Bewoners behouden dan hun verstrekkingen (en verzekeringen) van het COA en verblijven buiten de opvang. Deze alternatieve opvangvormen vallen buiten de reikwijdte van dit onderzoek.

Als er niet genoeg opvangplekken zijn in de reguliere azc's, dan vangt het COA mensen op in een noodopvang. Dit zijn tijdelijke locaties met minder voorzieningen dan reguliere azc's, zoals evenement- en sporthallen. Als ook hier geen plek meer is, richten gemeenten in samenwerking met veiligheidsregio's crisisopvang in. Dit is opvang voor zeer korte tijd. Ook komt het voor dat andere organisaties het COA hulp bieden, waaronder Artsen zonder Grenzen en het Rode Kruis.

De opvanglocatie bij het aanmeldcentrum in Ter Apel staat al langere tijd onder druk, omdat het COA een groot tekort heeft aan opvangplekken.[6] De oorzaken hiervan zijn veelvoudig, maar hebben te maken met de wachttijden bij de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND), de vastlopende doorstroom van statushouders naar gemeenten en de onvoorspelbaarheid van het aantal opvangplekken dat nodig is.

Op 6 april 2026 waren er in totaal 319 COA-locaties,[7] waarvan 110 reguliere azc's, 202 noodopvanglocaties en 7 locaties uitgebreid met noodopvang. De crisisnoodopvang is niet in deze cijfers meegenomen.

3 CY, DE, IE
4 *Rijksoverheid*, Welke opvang is er voor asielzoekers?, laatst bekeken op 9 februari 2026
5 Vluchtelingenwerk Nederland (VWN), Opvang asielzoekers. Wat is er aan de hand?, laatst bekeken op 9 februari 2026
6 Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA), Crisis Ter Apel: maakt tekort opvangplekken zichtbaar, laatst bekeken op 9 februari 2026
7 Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA), Capaciteit en bezetting, 6 april 2026

EMN Nederland
Turfmarkt 147 | 2511 DP Den Haag
EMN@ind.nl
www.emnnetherlands.nl

Immigratie- en Naturalisatiedienst
Ministerie van Justitie en Veiligheid

Funded by the European Union